

sedlák byl vykotistován, zemědělská výroba udržována uměle pod cenou, jen aby průmyslu se dařilo. Je přirozeno, že zemědělec za takovýchto podmínek nechtěl dodávat a když se mu rekvisicemi bralo, ani vyrábět. Tím rostl nedostatek v zásobování měst, státní výkupy rok od roku klesaly. Dnes tedy, když se sedlák hospodářsky ničí, provádí se vlastně jen pomsta za jeho pasivní resistenci a hospodářsky dělá se opatření, od něhož si režim slibuje zlepšení situace nebo aspoň, že situace nemůže již být horší. Nyní tedy bude se pracovat i na venkově jako ve městech ve formách socialistického hospodářství a celá otázka je v tom, zda při tom se opravdu podaří zajistiti zásobování měst rudé správy a rudé armády, zda socialistické Rusko bude moci existovat a žít se, když nebude již mít ohromnou masu skutečného zemědělského proletariátu, na jejíž účet by privilegovaná vrstva titulárního proletariátu zajišťovala svůj poměrný blahobyt.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

LUDWIG ADAMOVICH: GRUNDRISS DES TSCHECHOSLOWAKISCHEN STAATSRECHTES (Základy československého práva státního), nákladem Oesterr. Staatsdruckerei, Vídeň, 1929, str. XVI a 517.

V prvním desetiletí ústavy republiky Československé byla uzákoněna celá řada důležitých zákonů z oboru ústavního práva a též odborné písemnictví jak v českém tak v německém jazyku vykazuje bohatý počet různých spisů; obzvláště byly z rozsáhlého oboru čl. práva ústavního probrány zajímavé otázky speciální v četných monografiích a jednotlivých článcích uveřejněných ve vědeckých časopisech. Oproti tomu není většího výběru soustavných výkladů ústavního práva, ačkoliv by mohl půvab takové úlohy jakož i potřeba praktického života působiti na každého, který se touto materií podrobněji zabývá. Kromě známého díla *Weyrova*, *Soustava čl. práva státního*, jež vyšlo již v druhém vydání (Praha 1924), a *Vavřínkových Základy práva ústavního*, které jsou určeny víceméně pouze pro potřeby studentstva, nebylo dosud vůbec rozsáhlého souborného vyličení čl. práva ústavního, kdežto krátké přehledy byly uveřejněny na různých místech, jak ku př. »Organisace státu a státní moci v Republice Československé« od *Říhy* ve svazku III. *Tobolkové Politiky*, zajímavý článek *Hoetzlův*, *Ústavní listina čl. republiky ve Slovníku národohospodářském, sociálním a politickém* (zvl. otisk, Praha 1928), víc populární stať *Matějkova*, *Ústava čl. republiky z Nových doplňků Ottova slovníku naučného* (zvl. otisk, Praha 1928), informativní články *Weyrovy*, *Das Verfassungsrecht der Tschechoslowakischen Republik* v *Zeitschrift f. öffentl. Recht*, II., str. 1 násl. a *Der tschechoslowakische Staat, seine Entstehung und Verfassung* v *Jahrbuch des öff. Rechts*, XI., str. 351 násl., jakož i zpráva, kterou podal referent o vývoji čl. práva ústavního v posledním svazku *Jahrbuch des öff. Rechts* (XVII., str. 239 násl.) pod titulem »Das tschechoslowakische Verfassungsrecht in den Jahren 1923—1928« (viz k tomu referát dra J. Krejčího v tomto časopisu, II., str. 340 násl.).

K výkladu čl. práva ústavního bylo též z německé strany přispěno některými zajisté cennými pracemi; především *Epsteinovo* soustavné vydání čl. ústavních zákonů, *Studienausgabe der Verfassungsgesetze der Tschechoslowakischen Republik*, Reichenberg 1923 jest znamenitým dílem, s nímž se též dle úsudku vysloveného ze strany české (*Weyr*) nedá porovnatí obdobná práce česká; přes to nebylo dosud — hlavně též pro účely posluchačů německých — podrobnějšího systematického výkladu ústavního práva v jazyku německém. Tuto dlouho již žádanou knihu předložil nyní profesor Ludvík *Adamovich* ve shora uvedeném spisu, ve kterém sestavil ve formě obsáhlé soustavné učebnice výsledky své učitelské činnosti vykonávané pro krátkou dobu na německé universitě pražské; při tom se však *Adamovich* neobmezuje pouze na právo ústavní, nýbrž projednává současně též právo správní, což přes vnitřní podobnost obou látek se nám nezdá býti příliš účelným, poněvadž tím trpí důslednost systematického pořadu.

Celé dílo jest nepochybně zdařilou prací, tím více pozoruhodnou, že autor se s úspěchem pokusil

dáti podrobný, celkem objektivní a věcný obraz o platném stavu celého ústavního a správního práva. Nezabývá se mnoho teoretickými vývody, probírá Adamovich jednotlivé instituce čl. státu a jejich účinkování na základě pozitivních právních norem; skromný v kritických poznámkách jak ze stanoviska právního tak z hlediska politického, zejména i národně-politického, obmezuje se autor na výklad platných předpisů, které pečlivě a pokud lze úplně zaznamenává, ač dle našeho mínění ne-
běte dosti zřetele na dynamiku právního řádu a nepřihlíží v dostatečné míře na účinkování státního a správního aparátu ve skutečnosti politického života, což pro porozumění právu veřejnému má zajisté největší význam. Literatury, pokud vyšla v jazyku německém, jest dbáno s největší pozorností, aniž by se autor, jak se při rázu knihy též sluší, pustil podrobněji do vědeckých sporů; oproti tomu jest věru litovati, že Adamovich zajisté pro pochopitelnou neznalost češtiny neměl možnost, užití pro svou práci též písemnictví českého, čímž by si jeho kniha získala zvláštního významu pro vědecké badání ústavního práva československého, jelikož v tomto směru ani Weyr ani Vavřínek nevyhovují dostatečně vědeckým potřebám.

Pokud jde o systematiku Adamovichovy knihy, dlužno kromě již zmíněného spojení ústavního a správního práva podotknouti, že některé materie jsou následkem dělení celé látky na tři hlavní skupiny: Organizace státní, Výkon státních funkcí a Kontrola zákonodárství a moci výkonné roz-
tříděny v různých kapitolách, ačkoliv by se pro ně k lepšímu porozumění jakož i snazšímu studiu lépe hodilo souhrnné probírání, s hlediska logiky snad méně správné; to platí zejména o vývodech o zákonodárném procesu, o stálém výboru, o ústavním, o volebním soudu a j. Systematicky nesprávné zdá se nám také, zařazuje-li Adamovich ústavou přislíbené správní soudnictví v nižších stolicích (senáty zemské a okresní) do kapitoly o kontrole správní, poněvadž tu nejde o kontrolu správy, nýbrž o rozhodnutí administrativní ve věci samé, naroveň postavené ostatním druhům správního řízení.

Samozřejmě jest autor nucen zabývat se ve své knize též různými spornými otázkami; ohledně stanoviska, jež zaujímá v některých významnějších otázkách, budiž dovoleno poznamenati: promulgační právo presidentu republiky Adamovich nepřiznává, aniž by svůj názor podrobněji odůvodnil (str. 202), oproti tomu opírá své stanovisko, že dle čl. ústavy lze vydávati vedle nařízení vládních též nařízení jednotlivých ministrů tím, že §§ 81 a 84 úst. list., na které poukazují zástupci názoru o přípustnosti pouze nařízení vládních, ustanovuje jediné náležitosti takových nařízení a že v ústavní listině není obsažena věta, podle níž by mohla býti vydána s účinností pro celé území státní pouze nařízení vládní (str. 212); že by se ovšem názor o přípustnosti pouze vládních nařízení zakládal na výsledcích praxe, jak Adamovich zdůrazňuje, jest omylem nebo nejasnou formulací, jelikož naopak ve skutečnosti nařízení jednotlivých ministrů nejsou řídkým zjevem.

Pokud se týče možnosti delegovaných nařízení, resp. zmocňovacích zákonů, zastává Adamovich stanovisko, že ryze formálně-právní delegace propůjčená zákonodárnou mocí moci výkonné není vzhledem k § 55 úst. list. přípustna a že k tomu v každém případě jest zapotřebí ústavního zákona (str. 212). Otázkou imperativního mandátu v československém právu dosti významnou zabývá se autor jediné na základě zákonných ustanovení (str. 120), při čemž vyslovuje názor, že ustanovení § 13, lit. b zák. o volebním soudu jistě odporuje tendenci § 22 úst. list.; proti tomu nezmiňuje se vůbec o stálé praxi volebního soudu při zbavování členů Národního shromáždění mandátu; nemůže ji proto ani posuzovati, ačkoliv je nesporné, že ji s panující naukou odsuzuje.

Jako v každé knize, ve které jest zpracována tak dalekosáhlá látka, shledáváme též v díle Adamovichově jednotlivá mylná mínění a jednotlivá nedorozumění. Aniž by následující poznámky měly býti úplně a aniž by referent chtěl tím knize ubírat na ceně, budiž poukázáno na následující: Nesprávné je tvrzení na str. 138, že prohlášení válečného stavu presidentem republiky se stane po souhlasu Národního shromáždění; ústavní listina naopak rozlišuje výslovně mezi vypověděním války, které jest vázáno souhlasem Národního shromáždění (§ 33 a 64, č. 3 úst. list.) a prohlášením válečného stavu; k čemuž president republiky takového souhlasu nepotřebuje, ač ovšem není blíže označen věcný rozdíl mezi

oběma opatřeními (válka útočná a obranná) v ústavní listině samé. Dále není zcela přesné, tvrdí-li Adamovich na str. 135 a 138, že agendy vyhrazené prezidentu republiky jsou v ústavní listině taksativně vypočítány a že je lze pouze rozšířit od doby vydání úst. list. obyčejnými zákony, neboť kromě práv uvedených v ústavní listině samé přísluší prezidentu republiky též veškeré funkce, jež mu též před vydáním ústavní listiny výslovně byly vyhrazeny zákony vydanými po 15. listopadu 1918.

Poznámka na str. 126, že požitky členů Národního shromáždění jsou osvobozeny od daní a poplatků, neodpovídá nynějšímu stavu věci, jelikož tyto příjmy podléhají ve smyslu § 13, odst. 2 zák. o daňové reformě (76/27) dvěma pětinami dani důchodové, která se vybírá srážkou.

Mimo jiné přehlédl Adamovich zřejmě, že volební soud od provedení správní reformy již není příslušným rozhodovati též o ztrátě mandátů členů zemských zastupitelstev pro vystoupení z volební strany (viz § 15 zák. o org. pol. správy 125/27), neboť se o tom nezmiňuje a vykládá zákon o volebním soudě, jako by v tomto směru platily i nadále nezměněně jeho předpisy (str. 259).

Přes uvedené námitky lze však konstatovati, že dílo Adamovichovo jest pilnou a svědomitou prací, tím více hodnotnou, že pochází z pera cizince, který pouze krátkou dobu měl příležitost se informovati na místě samém o českosl. právním stavu, tak bude Adamovichův »Grundriss« zajisté cennou pomůckou jak pro zdejší odborníky bez rozdílu národnosti tak pro zájemce z cizozemska, jimž nahradí v značné míře podrobné studium původních pramenů, pro ně z větší části nepřístupných pro neznanost jazyka, ve kterém jsou napsány.

Fr. Adler.

BIBLIOGRAFIE.

ČESKÁ.

- Anketa* ministerstva školství a národní osvěty o školské reformě, V Praze, MŠ a NO 1929. 340 str.
- Beneš* (Jiří). — Reparace a Československo. Vinohrady, Mladé Proudy 1930.
- Butter* (Oskar). — Noviny a zahraniční politika. Praha, Duch novin 1929. 75 str. 5.—.
- Daudet* (Léon). — Clemenceau. Přel. Dr. Lad. Machač. V Praze, Kom. Obch. Druž. Čes. Knihk. 1930. 16 str. 3.—.
- Ford* (Henry). — Moje filosofie průmyslu. Praha, Svěcený 1930. 111 str.
- Charles* (Pierre). — Život Leninův, Praha, Orbis 1930. 178 str. 25.—.
- Joklík* (František). — Současná Evropa, Praha, kom. Otto 1930. 6 str. 8.—.
- Kliment* (Josef). — Orgány zahraničních styků v českém státě před Bílou Horou. V Praze 1929. 71 str.
- Macek* (Josef). — Zlatá měna a »státovkový dluh«. Praha, Čin 1930. 146 str. 20.—.
- Matoušek* (Josef). — Karel Sladkovský a český radikalismus za revoluce a reakce. Vojenský archiv RČS. 180 str.
- Medek* (Rudolf). — Pout do Československa. Válečné paměti a vzpomínky z let 1914—1920. Praha, Otto 1930. Dl. I., II. 129 + 138 str.
- Neumann* (St. K.). — Francouzská revoluce. Dl. II. Zápas s občanskou reakcí. Praha, Borový 1929. 536 str. 75.—.
- Penížek* (Josef). — Česká aktivita v l. 1878—1918. Dl. I.

- 1878—1886. Praha, Český čtenář 1930. 298 str.
- Rixy* (Jan). — Kolonisace Ruska ve svém dějinném vývoji a významu až po přítomnou dobu. V Praze, Mas. Ak. Práce 1929. 141 str. 11'50.
- Rozchod* (Slovenský) s Maďarmi r. 1918. Dokumentární výklad o jednaniach Dra M. Hodžy ako čl. plnomocníka s Károlyiho maď. vládou v list. a prosinci 1918 o ústup maď. vojsk zo Slovenska. Bratislava, Slovenský Deník 1929. 206 str. 30.—.
- Shaw* (George Bernard). — Průvodce inteligentní ženy po socialismu a kapitalismu. 2. vyd. Praha, Klika 1929. 508 str. 60.—.
- Scheffauer* (H. G.) — Země Boží. Tvář nové Ameriky. 190 str. 26.—.
- Slované*. Dl. III. Zeměpisný obraz, statistika, ústavní zřízení a filosofie. Praha, Vesmír 1929. 310 str. 74.—.
- Sokolstvo* (Slovanské). Praha, Naklad. ČOS 1929. 154 str. 20.—.
- Svitil-Karník* (Josef). — Duch Slovenska. Praha, Čsl. akc. tisk. 1929. 268 str. 15.—
- Škultéty* (Josef). — O bývalom Hornom Uhorsku. Odpoved na knižku Dr. Belu Iványiho Pro Hungaria superiore. Turč. Sv. Martin 1929. 40 str. 2'—.
- Tille* (Václav). — Moskva v listopadu. Praha, Aventinum 1929. 219 str.
- Vašek* (Bedřich). — Křesťanská sociologie. Praha, Čsl. akc. tisk. 1929. Dl. III. 365 str.
- Vzpomínky* na dra Karla Mattuše. V Praze, Svatobor 1929. 111 str. 30.—.
- Zeměpis světa*. Dl. I. Britské ostrovy. Aventinum 1929. 452 str. 120.—.